

सुप्रलातम् सुरेश प्रा. सह 079-23226251 હાઇકુ

સલામી સવારની..

ज्ञाति-सभाषोगां लेहनुं લગાડचुं सहीं લાકડું! ने 'इरशुयात मत'नुं गूंयव्यूं सहीं डोडडुं! કરાવ્યું ઉંબાડીયું અહીંથી 'અનામત' હટાવવાનું राજनीतिनो महारी नयावे सहीं मांडडुं! (ગુજરાતમાં લીટમસ ટેસ્ટ)

માણે છે મોજ इंडडां सडावीने -मंत्रणा मेर्र (जान डी मून)

ગુજરાતને समर्थ छे से डेन्द्रनी -પ્રયોગશાળા?! (प्रजना भोगे..)

ચિંતન

અલિસ્થં નિલની દલ મધ્યગઃ કમલિની મકરંદ મદ્દાલસઃ I વિધિ વશાત્પ પદેશ મુપાગતઃ કુટજ પુષ્પ રસં બહુ મન્યતે ॥

'ભમરો કમલિનીના ફૂલની પાંખડીઓ વચ્ચે આરામથી બેઠો હોય છે અને તેના પગારનો રસનું પાન કરતો હોય છે અને પોતાની મસ્તીમાં મસ્ત હે છે પરંતુ વિશેષ રસની અપેક્ષાએ બીજા વૃક્ષ પર જાય છે, પણ ત્યાં તેને કદાચ વધારે રસ પણ મળે ખરો પણ તે ફૂલની ડાળીઓના કાંટાની વેદના પણ તેને કષ્ટ સાથે સહન પણ કરવી પડે છે.'

આપણી, માનસવૃત્તિ એવી છે કે ઘર આગણે, દેશ-વતનમાં આપણા પરિવાર સમાજમાં રહી, આરમથી દાલ-રોટી ખાવાનું છોડી વધારે આવક મેળવવા અજાણ્યા - પરદેશમાં - વિધર્મી લોકો વચ્ચે - એમની કાયદા એમના ધાર્મિક રિવાજોનાં બંધન રૂપી 'કાંટા'ની વેદના પણ તેને કષ્ટ સાથે સહન પણ કરવી પડે છે.'

સુવિચાર

- ઝનૂન અને ટેક એ માનવજીવનનું નમક છે,
- પણ વિચાર વગર એનો ઉપયોગ થાય તો સદા પસ્તાવાનું રહે છે એસ. ભટ્ટાચાર્ચ
- બીજાઓને આપ્યા વિના લેવા નીકળે છે તે કશું મેળવી શકતો નથી, પણ તેની પાસે છે તેય ગુમાવે છે *- ગીજુભાઇ બધેકા*
- નિરભિમાનીપણું તે જ બુદ્ધિ, બળ અને મહત્તા ગુલાબદાસ બ્રોકર
- અંજલિરુપ થવામાં જ પુષ્પની પહેલી અને છેલ્લી સફળતા છે ઝે**ન ક્થન**
- વિદ્યાની સેવા નથી, તપનો સત્કાર નથી, સત્યનું શાસન નથી ત્યાં ધર્મ નથી ક્ર**ેટાલાલ મુ**જાી
- પૃથ્વીના પેટાળમાં હીરા પાકે ને દરિયાની છીપે સાચાં મોતી પાકે તેમ દુઃખ, આપત્તિ હેઠળ જ સાચી માણસાઈ અને સજ્જનતાની કુમાશ પાકે છે - જીવનસૂત્ર

(संકલन : દીપક વી. આસરા)

બોધકથા

આપણે શ્રાવણ માસમાં 'બ્રાહ્મણ'ને 'લોટા' ચઢાવાનું કહી મહાદેવની પ્રસન્નતા ખરીદીએ છીએ. બ્રાહ્મણ દ્વારા ચંડીપાઠ, ગૃહના જાય, કરાવી શાંતિ ખરીદીએ છીએ. આ બધું આપણા રોગને બદલે બીજાનું કોઈનું 'ઑપરેશન' કરાવી રોગમુક્ત થવા જેવું નથી લાગતું?!

રાજાને 'શ્રેષ્ઠધર્મ' અપનાવવાની ઇચ્છા થઈ જાહેરાત કરી સરળ અને ઓછા તપમાં જે ધર્મ સાક્ષાત્કાર કરાવી શકે એને હું 'રાજધર્મ' તરીકે સ્થાપીશ. બધા ધર્મના સાધુ-સંતો ઓલીયા ફકીરો-બાબા-બાપુઓ પોતાના ધર્મ-પંથના સિદ્ધાંત-નિયમો સમજાવવા લાગ્યા. રાજાને કોઈથી સંતોષ ન થયો. કહ્યું 'આ બધા ધર્મોમાં 'ગુરુઓ' અને 'બાપુઓ' નું જ મહત્ત્વ છે એના સિવાય ભવસાગર તરી જવાનો કોઈ રસ્તો જ નથી?'

.. ત્યાં એક ફકીર આવ્યો. કહ્યું : રાજા નદી કાંઠે ચાલ તને હું 'ધર્મ' શીખવાડું... ત્યાં જઈ કહ્યું સામે પાર જવું પડશે. જો આ નાવમાંથી કોઈ પસંદ કરી લે!

રાજાએ જોયું તો કોઈ નાવમાં હલેશાં નથી, કોઈમાં છીડું હતું, કોઈમાં સઢ નો'તુ, રાજાએ બધા વાધાં કહ્યા. ફકીરે પૂછ્યું : તને તરતાં આવડે છે? રાજાએ 'હા' પાડી. ફકીર કહે : એ જ સાચો ધર્મ 'જાતે તરી જા' બીજું કોઈ તારશે એ વાતમાં માલ નથી. ભવસાગર તરવા જાતે જ ધર્મનું પાલન કરો...

પરિસ્થિતિ પર વેળાસર અંકુશ મેળવવો જરૂરી

પડતાંની સાથે ધ્રૂજી જવાય એવા સરકાર અનામતની તરફેણમાં હતી. પ્રસંગો યાદ આવ્યા વિના રહેતા નથી. બક્ષી પંચ દ્વારા તે વખતે ૮૨ જેટલી આંદોલન જયાં સુધી શાંત રહે ત્યાં જ્ઞાતિઓને સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે સુધી તો બરાબર, પરંતુ એમાં પલીતો પછાત ગણીને ૨૭ ટકા અનામત ચંપાતાં વાર કેટલી? દાયકાઓ પૂર્વે આપવાની માધવસિંહ સોલંકીની સરકારે થયેલા અનામત આંદોલનોએ ભલામણ કરી એથી ઉજળિયાત વર્ગ ગુજરાતને નખશિખ હચમચાવી મુકેલું, ઉકળી ઊઠ્યો હતો. પરિણામે જેમના

તંત્રીસ્થાનેથી....

ग्राप्ता भगर समाराह

તેનો કદાચ આજના લબરમૂછિયા નેતૃત્વ હેઠળ ૨૬ પૈકી ૨૫ સંસદની આંદોલનકારોને ભાગ્યેજ ખ્યાલ હશે. બેઠકો અને ૧૮૨ પૈકી ૧૪૯ ભારતીય જનતા પાર્ટીને સત્તારૂઢ કરી એ વખતે અનામત હટાવવા માટેનું વિધાનસભાની બેઠકો પર કોંગ્રેસનો આંદોલન ચાલ્યું હતું. જે સમુદાય જયજયકાર થયો હતો એવા છે.હવેએજપાટીદારસમાજપેલી આજે પોતાને આંદોલન પ્રથાના લોકપ્રિય નેતાને રાજીનામું આપવું બક્ષી જાતિઓની પંગતમાં બેસવા અમલીકરણને કારણે અન્યાય થયાનું પડ્યું હતું. હિંસ ક બનેલા અધીરો બન્યો છે. ૮૨ જ્ઞાતિઓમાં જણાવી પોતે પણ અનામત કવૉટામાં આંદોલનકારોએ અમદાવાદની વરસોવરસ નવી નવી જ્ઞાતિઓ સામેલ તવા ઉત્સુક બલકે અધીરો બની પોળોમાં પોલીસ જવાનોના માથા પર ઉમેરાતી રહી જેમાં ચૌધરી અને ગોય છે તે જ એ વખતે અનામત ઘંટીનાં પડિયાં ફેંક્યાં હતા. અનેક પ્રજાપતિ જેવી જ્ઞાતિઓ પ્રમાણમાં

અનામત આંદોલનનું નામ હટાવવાના મુદ્દે આક્રમક બન્યો હતો. નવલોહિયા આશાસ્પદ વિદ્યાર્થીઓ ઘાયલ થયા હતા. લોહિયાળ બનેલા અનામત આંદોલને ગુજરાતની શાંતિપ્રિય પ્રજાને બે સામસામી છાવણીઓમાં વહેંચી દીધી હતી. આ આંદોલન પછી કોંગ્રેસની કમ્મર તૂટી ગઈ હતી અને તે આટલાં વર્ષો સુધી હજી પોતાની તાકાત પર સત્તાસ્થાને આવી શકી નથી તે સર્વવિદિત છે. પાટીદાર સમાજ અન્ય સવર્ણોનો સહકાર લઈને હાંસિયે મુકાતા રહેલા જનસંઘના નવા સંસ્કરણ જેવી શક્યો હોવાનો દાવો કરે છે એમાં તથ્ય

સામાજિક અને શૈક્ષણિક માપદંડોથી પછાત ગરીબ સમુદાયોના હિસ્સામાં મુખ્યમંત્રી અને સંકલન સમિતિના નોંધપાત્ર ભાગ છીનવાતો લાગ્યો છતાં કન્વીનર-વરિષ્ઠ મંત્રી નીતિન પટેલે એવર્ગોએ કોઈ બોલકો પ્રતિકાર કર્યો વારંવાર બહુ જ સૌમ્ય ભાષામાં નહોતો. હવે જો ગુજરાત આખામાં અનામતનો ક્વૉટા વધારી શકાય ગામેગામ પથરાયેલા પાટીદાર એમ નહીં હોવાનું જણાવ્યુ છે. એ સમાજને પણ સરકાર રહેમ નજર માટે નામદાર અદાલત કયારેય દાખવી વધુ એક જાતિ તરીકે સમાવી સહમત નહીં થાય, તે પણ લે, તો એ સમુદાયોના ફાળે ભાગ્યે જ ગાઈવગાડીને કહીં સંભળાવ્યું છે કોઈ લાભ આવી શકે; વળી સરકાર પરંતુ એમની કાકલૂદીની આંદોલનના કદાચ આશિક ધોરણ પર જ અનામત યુવાન નેતાઓ પર કોઈ જ અસર આપવાનો નિર્ણય કરે અને જ્ઞાતિઓનો થઈ નથી. સરકારે કાયદો અને છેદ ઉડાડી દે તો પોતાનો કેળિયો વ્યવસ્થા જાળવવા જરુરી પગલાં છીનવાઈ જશે. એવી દહેશત પણ ફરવાં જ રહ્યાં. એમ કરવા જતાં પાયા વગરની નથી જ. વર્તમાન રાજય અત્યાર સુધી શાંત રહેલા પાટીદાર સરકાર આટલા દિવસો લગી યુવાનોવીફરશેતોપરિસ્થિતિ સ્ફોટક પાટીદારોનું આંદોલન ચાલતું હોવા બનશે. વળી સરકાર પાટીદારોની છતાં કોઈ કડક કાર્યવાહી નહીં કરતી શેહમાં આવી જઈ કોઈ પગલાં નહીં હોવાનો અહેસાસ થતાં ઓબીસી ભરેતો એને ઓબીસી વર્ગોનો રોષ જ્ઞાતિઓને શંકા ગઈ છે કે કયાંક વહોરવો પડશે. આવનારા દિવસો સરકાર પોતે તો આ આંદોલન નથી લોહિયાળ ન બને તે જોવાની સરકાર

સક્ષમ હોવાને કારણે સાચા અર્થમાં માત્ર માગણી પાટીદાર સમાજનો ઓબીસીમાં સમાવેશ કરાવવાની છે. કરાવી રહી! આંદોલનકારોની એક અને સમાજની સહિયારી ફરજ છે.

વધી તોલે વાણીયા! તારી લેખણ મેઘાણી

क्षिशना

ચણીબોર

વી. એસ. ગઢવી

મેઘાણીભાઇને શ્રાવણની ભીનાશ જન્મ લેતાજ પ્રાપ્ત થઇ અને જીવનભર જળવાઇ રહી. ૧૮૯૬ ના ઓગસ્ટની ૨૮ મી તારીખે શ્રી ઝવેરચંદ મેઘાણીનો જન્મ થયો હતો. તેમની વિશેષ સ્મૃતિ આ માસમાં થયા કરે છે. દૂભ્યા દબાયેલા ભાંડુઓની વેદના સાથે ક્ષણમાત્રમાં એકત્વ અનુભવી શકનાર મેઘાણી જેવા સંવેદનશીલ સર્જકની કલમેજ આ શબ્દો પ્રગટી શકે.

> પીડિતની આંસુડાધારે હાહાકારે રેલ્યો કસુંબીનો રંગ શહીદોના ધગધગતા નિશ્વાસે નિશ્વાસે સળગ્યો કસુંબીનો રંગ ધરતીના ભુખ્યા કંગાળોના ગાલે છલકાયો કસુંબીનો રંગ બિસ્મિલ બેટાઓની માતાના ભાલે મલકાયો કસુંબીનો રંગ રાજ મને લાગ્યો કસુંબીનો રંગ.

દર્શક મેઘાણીભાઇની સાહિત્યકાર તરીકેની શક્તિને બીરદાવતા કહે છે કે સમાજમાં જેમની ગણના સામાન્ય લોકો તરીકે થાય છે એવા

વિશાળ માનવ સમુદાયમાં રહેલી ખાનદાની તથા મુલ્યનિષ્ઠાની અનેક ઉજળી વાતો મેઘાણીએ આપણી સમક્ષ રજૂ કરી છે. સમાજમાં જે શિક્ષિત તથા અશિક્ષિત તેમજ સાધન સંપન્ન તથા સાધન વિહોણા વચ્ચેની ઊંડી ખીણ છે તેના સેતુ બનવાનું કાર્ય મેઘાણીભાઇએ અંતરના ઉમળકાથી કર્યું. ભેદની ભીંતુને ભાંગવાનો મેઘાણીનો આજીવન પ્રયાસ તેમને સાહિત્યના ઇતિહાસમાં અનોખું સ્થાન અપાવે છે.

ભેદની ભીંતુને આજ મારે ભાંગવી મનડાની આખરી ઉમેદ.

લોકસાહિત્યના સંપાદનનું કામ તથા આવા સંપાદિત કરેલા સાહિત્યને ફૂલમાળમાં

ગોઠવવાનું કામ ધીરજ તથા પરિશ્રમ સિવાય થઇ શકે તેવું નથી. મેઘાણીભાઇને આ બાબતની પુરી પ્રતિતિ હતી અને તેથી તેઓ આ કાર્ય કરી શક્યા. રણજીતરામ સુવર્ણચંદ્રક સ્વીકારતી વખતે તેઓએ પોતાને મળેલા સન્માનના પ્રત્યુત્તરમાં પૂરા વિવેક તથા ગૌરવથી કહ્યું કે તેમને મળેલું સન્માન આ સત્વશીલ સાહિત્યનું સન્માન છે. મેઘાણીભાઇનો જીવનદીપ અકાળે ઓલવાઇ ગયો તે સાહિત્ય જગતને પડેલી અસાધારણ ખોટ હતી.

> મેઘાણીની રચના રજૂ ન થઇ હોય તેવો લોકસાહિત્યનો એકપણ કાર્યક્રમ ભાગ્યેજ જોવામાં આવે છે. કારણ સ્પષ્ટ છે. શબ્દના આ સાધકની ગુણવત્તાજ સૌથી નિરાળી હતી. કવિ શ્રી કાગે લખ્યું છે.

> > માંડી મેઘાણી હૈયે વાણીની હાટડી કદી કાળો કાળાણી વેપાર ન કીધો વાણીયા!

થોડા દિવસો પહેલાજ ભાઇ પિનાકી મેઘાણીએ એક સીડી મોકલાવી હતી. ''ઘાયલ મરતા મરતા રે માતની આઝાદી ગાવે એવા શિર્ષક હેઠળ મેઘાણી રચિત શૌર્યગીતોનો આ મનભાવન સંગ્રહ છે. રચનાઓ તો ઉત્તમ તથા આકર્ષક છે જ પરંતુ આપણા આજના લોકપ્રિય કલા મર્મજ્ઞ અભેસિંહ રાઠોડ તથા કલ્યાણી કૌઠાળકર વગેરેએ

પોતાના કંઠની મધુરતા પણ આ રચનાઓની પ્રસ્તુતિમાં ઘૂંટી ઘૂંટીને ભરેલી છે. તુષાર જોશીએ અસરકારક રીતે વાત માંડી છે અને પંકજ ભટ્ટે સંગીતનું મેઘધનુષ્ય રચેલું છે. આજે પણ આ રચનાઓ તેના સાંભળનારને આપણા મુક્તિ સંગ્રામના અનેરા જુસ્સાનું જીવંત દર્શન કરાવે છે. મેઘાણીની રચનાઓ સ્થળ કાળના બંધનોમાં બાંધી શકાય તેવી નથી. મેઘાણીના સર્જનો સદાકાળ શ્રાવણીયા રહેશે લીલાછમ્મ રહેશે. કવિ શ્રી દાદે લખેલા શબ્દો આ બાબતને સુંદર રીતે રજૂ કરે છે.

> ગાજે સમદરના પાણી ઘટોઘટ એમ મેઘાણી.

શું હંમેશા આપણે જ બધાને સમજવાનો ઠેકો લીધે રાખવાનો છે? કોઈ આપણને પણ સમજીને પગલા ભરે તે અભિપ્રેય નથી!

વિચારયાત્રા

हिमाग वडीसनुं सने हृहय हाडतरनुं राजवुं

જોઇએ... એ બંનેમાં અપરાધ કર્યાની

લાગણી ગેરહાજર છે... વકીલોનો અસીલ ફી

यूडवीने इांसीओ सटडे अने हाडतरनो हरही

ड़ी आपी डબरमां हटाय तो पण એमने

અપરાધ કર્યાની લાગણી થતી નથી...

ડૉ. જય ઓઝા

અત્યારે 'ઇમોશનલ બ્લેકમેઈલીંગ' અને 'ઇમોશનલ ઇન્ટેલીજન્સ' આ બે શબ્દોની બોલબાલા છે.

આપણે સૌ લાગણીઓનું હરતું ફરતું સંગ્રહસ્થાન છીએ. કરવા જેવું ન કરીએ કે પછી ન કરવા જેવું કરી બેસીએ તો એના

મૂળમાં બુદ્ધિ હોતી નથી, લાગણી હોય છે. આપણા સમાજમાં ભોગ આપવો ફરજિયાત છે. સો ટકા મસ્તીથી જિંદગી પસાર ન કરી શકાય... બાળકો માટે, માતાપિતા માટે, પત્ની માટે. આત્મીયજનો માટે ભોગ આપવો ફરજિયાત છે.

આવું બલિદાન કરવામાં આનંદ આવતો હોય તો બલિદાન આપવું જ જોઈએ... સંસારની નિયમાવલી મુજબ જિંદગી જીવતા-જીવતા ઉમંગ અને ઉલ્લાસ અનુભવતો હોય તો બૅશક તેમ કરવું જોઈએ. પરંતુ ન ગમતા કામો કરવાનું કે બિનજરુરી ભોગ કે બલિદાન આપવાનું ટાળીને તો સ્ટ્રેસના બનતા અટકશું.

વાસ્તવમાં 'ઈમોશનલ બ્લેકમેઈલીંગ' કરી કરીને મિત્રો, સ્નેહીઓ જયારે આપણને પીખી નાખે છે, ત્યારે એક હદથી વધારે તેને અનુસરતા આપણે ત્રસ્ત થઈ જઈએ છીએ...

આવા સમયે ઇમોશનલ ઇન્ટેલીજન્સનો ઉપયોગ કરવો જરુરી છે... શું કરવું અત્યંત આવશ્યક છે? તેનો વિચાર લાગણીથી નહીં બુદ્ધિ દ્વારા કરીએ... બહારના લોકો, ત્રાહિત વ્યક્તિ આપણો ઉપયોગ કરી જાય ત્યારે આપણે આપણી જાતને 'મૂરખા'માં ખપાવીએ છીએ… પરંતુ જયારે પોતાના જ આપણી સૌમ્યતા અને લાગણીશીલતાનો લાભ ઉઠાવી જાય ત્યારે આપણને વધુ આઘાત પહોંચે છે.

તેમની માંગણી અને લાગણી સંતોષવા માટે એવા અવનવા અટપટા ગતકડાં કરીને સ્નેહની સાંકળથી વેરણ-છેરણ બનાવી મૂકે છે...

ઋજુતા, સૌમ્યતા, નમ્રતા, શાલીનતા આ બધા વિશેષણો આપણી આગળ વગાડી લગાડીને

માનસિક રીતે આપણને સૌને વિક્ષુબ્ધ કરી નાખવામાં આવે છે. ધીરે-ધીરે Taken for granted બનતા જઈએ... ઘરમાં કોઈ માથાફરેલ કે તુંતમિજાજી બાળક કે તેવા સદસ્યની સાથે સૌ કોઈ શાંતિથી વ્યવહાર કરશે... એવી બીકે કે રખેને વળી આનું માથું વિફરશે

તો ઉપાધિ આણશે... જયારે જે બોલવામાં શાંત અને શાલીન વ્યક્તિ હોય તેવા ઋજુ પરિવારના સદસ્ય ઉપર હંમેશા એ ડફણા વધુ જ મારવામાં આવે છે... અરે ! તેને તો ચાલશે... આવી માનસિકતાને કારણે ઘણીવાર આવા શાલીન વ્યક્તિનું સ્વાભિમાન હણાતું જાય છે...

અને ઋજુ વ્યક્તિ તરીકે આપણને દુઃખ એ વાતનું થાય છે કે આ બધું આપણા હૃદયની નજીકના વ્યક્તિઓ દ્વારા જ કરાઈ રહ્યું છે.... In House Politics શબ્દ આ બધી પરિસ્થિતિઓ માટે જ બનાવવામાં આવ્યો હશે...

આમ જોવા જઈએ તો આપણું જીવન માતા-પિતા, પત્ની-બાળકો,

મિત્રો-સ્નેહીઓ આ બધાનાં કુંડાળામાં ફુટબોલની જેમ વ્યતીત થતું

રખેને કોઈને ઓછું ન આવે! ખોટું ન લાગે તેવી ચિંતામાં ને ચિંતામાં જયારે અટવાતા રહેવું પડે ત્યારે સમજવું કે સંબંધોમાં હૃદયની સમજણ

જયારે હંમેશા આપણે એવું જ વિચારતા રહીએ કે આપણા એક પગલાથી મારા સર્કલના લોકોને કેવું લાગશે? તેમની કેવી પ્રતિક્રિયા હશે? આવા પ્રશ્નો થયા કરતા હોય તો તો આપણો પગ ઉપાડેલો ને ઉપાડેલો

શું આપણે આપણા વ્યક્તિઓ માટે સ્નેહીઓ માટે એટલા બધા વિચાર કરતાં હોઈએ તો તેમને મનમાં આપણી લાગણીનો આપણી સંવેદનાઓનો રતિભર પણ વિચાર ન આવવો જોઈએ!

શું હંમેશા આપણે જ બધાને સમજવાનો ઠેકો લીધે રાખવાનો છે?કોઈ આપણને પણ સમજીને પગલા ભરે તે અભિપ્રેય નથી! આ બધા દુંદ્રોથી બચવા માટે. પળોજણથી બચવા માટે 'ઇમોશનલ

ઇન્ટેલીજન્સનો' ઉપયોગ કરીને જાતને 'ગીલ્ટ' ફીલ કરવાના ભાવમાંથી બહાર રાખવાનો અભિગમ દાખવીએ...

દિમાગ વકીલનું અને હૃદય દાકતરનું રાખવું જોઈએ... એ બંનેમાં અપરાધ કર્યાની લાગણી ગેરહાજર છે... વકીલોનો અસીલ ફી ચૂકવીને ફાંસીએ લટકે અને દાકતરનો દરદી ફી આપી કબરમાં દટાય તો પણ એમને અપરાધ કર્યાની લાગણી થતી નથી…

આવા Shrewd (શુડ) લૂચ્ચા ન થઈ જઈએ તો પણ પોતાના આત્મ સમ્માનને જરા સાચવતા થઈએ

તો, નવા વર્ષે સ્ટ્રેસના ચક્કરમાં પડતાં

પજ્ઞા નાયકનું એક કાવ્ય અત્યારે સ્મારી આવે છે...

કોઈની બુદ્ધિના પાંજરામાં લાગણીનું પંખી થઈ

ટહુક્યા કરવાનું મને મંજૂર

કોઈ પ્રેમને નામે ડંખ્યા કરે, અને ઇચ્છા મુજબ ઝંખ્યા કરે જે બોલે બોલવાનું ને નાગ જેમ ડોલવાનું મને મંજૂર નથી પોતાની આંખ હોય, પોતાની પાંખ હોય પોતાનું આભ હોય, પોતાનું ગીત હોય. મનનો માલિક હું, મારે તો બીક શી? માપસર બોલવાનું, માપસર ચાલવાનું માપસર પહેરવાનું, માપસર પોઢવાનું માપસર ઓઢવાનું માપસર હળવાનું, માપસર ભળવાનું આવું હળવાનું, ભળવાનું, માપસર ઓગળવાનું મને આવું પીગળવાનું મંજૂર નથી

આપણે આપણા જ સ્નેહી અને આત્મીયો માટે વધું સુખરુપ ભવિષ્ય ઘડી શકીશું.

ખરું ને! Emostional Inteligence ના સહારે

- jayuoza@gmail.com

સમાજજીવનમાં આજકાલ વિના મૂલ્યે મળી જતી વસ્તુ કે સેવાનો લાભ મેળવી લેવાની વૃત્તિ વધતી ચાલી છે એવા સમયે એક ગરીબ-શ્રમિક યુવાનની પ્રમાણિકતા, કશુંચે મફતમાં નહિ લેવાની ભાવના કાબિલેતારીફ છે

અજવાળું

તુષાર જોશી

- અજવાળ

'સાહેબ અમે ભલે ગરીબ રહ્યા, મજૂર રહ્યા, પણ મફત તો ના ફરીએ, લ્યો આ પૈસા મુસાફરી ભાડાના...'

નડિયાદના એક દવાખાના પાસે પોતાની સગર્ભા પત્ની અને આધેડ માસી સાથે જીપમાંથી ઉતરીને એ યુવકે પ્રવીણને કહ્યું. એના અવાજમાં સમાયેલી ખુમારી સાંભળીને અને તેની ઉમદા ભાવના જોઈને પ્રવીણ અને તેના સાથીઓની આંખોમાં આ યુવક માટે અહોભાવ ઉમટી આવ્યો.

ચોમાસાના દિવસો હતા. વહેલી સવારનો સમય હતો. અમદાવાદ-વડોદરા એક્સપ્રેસ વે પર વડોદરાની દિશામાં એક સરકારી જીપ જઈ રહી હતી. ગાંધીનગર-અમદાવાદમાં રહેતા રાજય સરકારના કર્મચારીઓ આણંદ અને આસપાસના વિસ્તારમાં જઈ રહ્યા હતા. અનરાધાર વરસાદના કારણે સર્જાયેલી પૂરની પરિસ્થિતિમાં રાજય સરકાર અને અન્ય સંસ્થાઓ દ્વારા થયેલી હકારાત્મક કામગીરીના ડૉક્યુમેન્ટેશન સંદર્ભે તેઓ જઈ રહ્યા હતા. એક્સપ્રેસ વે પર સડસડાટ પસાર થતી ગાડીના ડ્રાઈવરને ખ્યાલ આવ્યો કે કોઈ હાથ લંબાવીને ગાડીને રોકી

રહ્યું છે! ગાડી થોડી આગળ નીકળી ગઈ હતી, ડ્રાઈવરે બ્રેક મારી, સહુને થયું પરિસ્થિતિ શું છે જાણીએ તો ખરાં, વરસતાં વરસાદમાં ગાડી થોડી રિવર્સ લીધી. એ યુવાને તો અન્ય વાહનોને રોકવામાં વ્યસ્ત હતો ત્યાં એનું ધ્યાન પડ્યું કે ગાડી રોકાઈ છે, ને એ દોડ્યો.

'સાહેબ મને તાત્કાલીક મદદ કરો, તમારી ગાડીમાં જગ્યા કરીને નડિયાદ પહોંચાડો' એણે દયામણાં ચહેરે, આજીજી ભર્યાં સ્વરે કહ્યું.

'નડિયાદ કયાં જવું છે?'

વરસાદ રોકાયે આવજે.'

આ અતિભારે વરસાદમાં વળી કેમ નીકળ્યાં? પ્રવીશે પુછ્યું.

'મારી પત્નીને બાળક આવવાનું છે એને લઈને રસ્તાની ધારે કયારનો ઉભો છું. કયારનો હાથ ઊંચો કરું છું પણ એકેય વાહન ઊભું નથી રહ્યું. હવે તમે ઊભા રહ્યું છો તો અમને ત્રણને તાત્કાલીક નડિયાદ પહોંચાડો, ભગવાન તમારું ભલું કરશે.'

પ્રવીણે કહ્યું, 'સારું સારું બોલાવી લો તમારા પરિવારને.' એ યુવકે એની પત્ની અને સાથે આવેલા માસીને ગાડીમાં બેસાડ્યા, એ પણ બેઠો, સાઈકલ લઈને આવેલા એના સાથીને કહ્યું, 'હવે તું જા, ઘરે જઈને કહેજે અમે નડિયાદ પહોંચી ગયા છીએ, તું બપોર પછી

માનવતાના કાર્યમાં સહભાગી બનવાનો સંતોષ મનોમન અનુભવતા કર્મચારીઓએ યુવક સાથેની વાતચીતમાંથી જે વાત જાણી તે કાંઈક આવી હતી.

એક્સપ્રેસ હાઈવેની આજુબાજુ વસેલા ગામડા પૈકી કોઈ એક ગામમાં હાઈવેથી પાંચેક કિલોમીટર દૂર એ યુવકનું ઝુપડું હતું. મહેનત કરીને રોજનું રોજ કમાતો. આ પરિવાર ખુશ હતો કારણ કે થોડા દિવસોમાં હવે ઘરમાં એક નવા મહેમાનનું આગમન થવાનું હતું. એવામાં અચાનક આભ ફાટ્યું, ચારેકારો અનરાધાર વરસાદ, પાણી ભરાયા ને તેમાં અડધી રાત્રે પત્નીને પ્રસવ પીડા ઉપડી.

૧૦૮ એમ્બ્યુલન્સ જેવી સુવિધાનો હજુ આરંભ થયો ન હતો અને મોબાઈલનો ખર્ચ પરવડે એવો અને એટલો એ યુવક પૈસાદાર પણ ન હતો. થયું કે ચાલો, ચાલતા ચાલતા એક્સપ્રેસ હાઈવે જઈએ, કોઈને કોઈ વાહન મળી જશે ને પહોંચી જઈશું નડિયાદ. એક સાથીએ

સાઈકલ સાથે લીધો ને ચારે જણા હિંમત કરીને પહોંચ્યા એકસપ્રેસ વે. પણ વાહનો ઊભા રહે તો ને? ગોરંભાયેલું આકાશ, ચાલુ વરસાદ ને એમાં અજાષ્યાને મદદ કરવામાં સમાયેલા જોખમો સહિતના અનેક કારણોના લીધે કોઈ ઊભું રહેતું ન હતું. એવામાં પ્રવીણનું ત્યાંથી પસાર થવું ને વાહન રોકવું એટલે આ યુવકને હાશ થઈ હતી.

બનતી ત્વરાએ દવાખાને પહોંચ્યા. સગર્ભા પત્નીને એણે સાચવીને ઉતારી, માસીને કહ્યું, 'તમે પહોંચો હું આવું છું.' અને એણે ખીસ્સામાંથી થોડી રકમ કાઢી અને મુસાફરી ભાડા પેટેની રકમ આપવા માંડી. ડ્રાઈવરે ના પાડી તો યુવકે પ્રવીણને કહ્યું, 'પૈસા લઈ લો.' પ્રવીણે કહ્યું, અરે ભાઈ તારા નહિ, કોઈના પૈસા અમારે ના લેવાય. આ મુસાફરી માટેનું વાહન છે જ નહિ, અમે માત્ર માનવતાના ધોરણે તને મદદ કરી છે.'

અને એના જવાબમાં લેખના આરંભે લખાયેલું વાક્ય એ શ્રમિક બોલ્યો. એના કપડામાં - ખીસ્સામાં ને એની પાસેના સાધનોમાં બધે જ ગરીબાઈ ડોકીયા કરતી હતી, પરંતુ એના વ્યવહારમાં મોટપ હતી,

નીતિ હતી, સચ્ચાઈ હતી, ઇમાનદારીની ખુમારી હતી. ફરી એણે કહ્યું, 'તમે તમારું કામ અટકાવીને પહેલાં મારું કામ કર્યું છે એટલે મારે તમને કાંઈક...' એની વાત પ્રવીણે અટકાવી, યુવકને સમજાવ્યો કે 'અમારે તારા પાસેથી કોઈ રકમ લેવાની નથી, લઈ શકીએ પણ નહિ. અમે તારી પરિસ્થિતિ સમજીને માત્ર માનવતાના ધોરણે તને મદદ કરી છે.' આ યુવકની આર્થિક હાલત સમજી ચુકેલા પ્રવીણ અને મિત્રોએ એને આદર સાથે થોડી રકમ આપી તો એ પણ લેવા રાજી ન હતો. આખરે તને નહિ, અમારી

બહેનને આપીએ છીએ એમ સોગંધપૂર્વક કહ્યું ત્યારે એણે એ રકમ લીધી ને દવાખાના તરફ વળ્યો.

સમાજજીવનમાં આજકાલ વિના મૂલ્યે મળી જતી વસ્તુ કે સેવાનો લાભ મેળવી લેવાની વૃત્તિ વધતી ચાલી છે એવા સમયે એક ગરીબ-શ્રમિક યુવાનની પ્રમાણિકતા, કશુંયે મફતમાં નહિ લેવાની ભાવના કાબિલે તારીફ છે.

આપણે રોજિંદા અનુભવમાં જોયું - જાણ્યું કે અનુભવ્યું હશે, કે શાકભાજીની ખરીદીમાં, રેલવે-બસના પ્રવાસમાં, શૉપિંગ મૉલમાં, હોટેલમાં કે ચાની લારીએ, જયાં જયાં રોકડ રકમનો વહેવાર થાય છે ત્યાં ત્યાં કોઈને કોઈ પક્ષે ખરીદી કરી હોય, ઉપયોગ કે ઉપભોગ કર્યા હોય તેના કરતાં ઓછી રકમ ચુકવવામાં અથવા તો સામા પક્ષે વધુ ૨કમ લઈ લેવામાં વિશેષ રૂચિ દેખાય છે. સામેના માણસને ભુલવાડવાની એક અર્થમાં છેતરવાની મનોવૃત્તિ ઘણીવાર (હંમેશા નહિ જ) દેખાય છે. એવા સમયે પ્રમાણિકતાના કિસ્સા વિશેષ આનંદ આપે છે.

ત્યક્તિ ગરીબ હોય કે અમીર એના આચરણમાં પ્રમાણિકતાના દર્શન થાય ત્યારે ચારે તરફ અજવાળા રેલાય છે.

ભગવાન ભક્તની બધી રીતે પરીક્ષા કરે છે. ગરીબાઈ પણ પરીક્ષા માટે આપે છે અને અમીરાઈ પણ પરીક્ષા માટે આપે છે.

- વિનોબા ભાવે